

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 310, 333 IR
385 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-683**

2026 m. d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2025 m. spalio 22 d. sprendimo Nr. SV-S-417 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 2 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 310, 333 ir 385 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XVP-683 (toliau – Įstatymo projektas), tačiau pateikti pagal kompetenciją šias pastabas ir pasiūlymus dėl Įstatymo projekto tobulinimo:

1. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad siūlomais įtvirtinti pakeitimais siekiama efektyvinti galimybes veiksmingiau saugoti ir ginti nepilnamečių teises bei interesus, kai prieš juos nusikalstamas veikas įvykdė nepilnamečio atstovai pagal įstatymą. Pritariant Įstatymo projekto siekiams, atkreiptinas dėmesys į tai, kad Įstatymo projektu poreikis informuoti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Tarnyba) apie įsiteisėjusius galutinius teismų sprendimus siejamas išimtinai tik su nuosprendžiais kaip viena iš teismų sprendimų rūšių, nors baudžiamoji byla, priklausomai nuo jos baigties (nutraukimas, išnagrinėjimas iš esmės) bei teismo, kuris nagrinėja bylą, instancijos, gali būti užbaigta ir teismo nutartimi. Vertinant Įstatymo projektu siūlomą nustatyti teisinį reguliavimą, būtų galima suprasti, kad juo siekiama įtvirtinti, jog Tarnybai būtų pateikti visų rūšių nuosprendžiai – tiek apkaltinamieji, tiek išteisinamieji, tiek tie, kuriais baudžiamoji byla nutraukiama, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad Įstatymo projekto aiškinamajame rašte vartojamos apkaltinamojo nuosprendžio ir nuosprendžių, kuriais nustatyti vaiko atstovų pagal įstatymą nusikaltimai prieš savo vaiką, sąvokos yra siauresnės apimties nei Įstatymo projekte vartojama bendroji nuosprendžių sąvoka. Taip pat Įstatymo projekte nėra įtvirtinama pareiga Tarnybai pateikti nutartis, kurias priima apeliacinės ir kasacinės instancijos teismai išnagrinėję baudžiamąją bylą, taip susiaurinant Tarnybai pateiktinų dokumentų apimtį. Pabrėžtina, kad Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyti siekiai gali būti įgyvendinti Tarnybai gavus visų rūšių teismų sprendimus, nes tik tokiu būdu ji galės tinkamai įgyvendinti jai įstatymais pavestas funkcijas (ginti ir užtikrinti vaiko teises ir atstovauti vaiko teisėms ir teisėtiems interesams savivaldybių teritorijose visą parą, užtikrinant visų savivaldybių teritorijose gyvenančių vaikų teisių ir teisėtų interesų apsaugą, galimo vaiko teisių pažeidimo atveju vertinti vaiko situaciją, inicijuoti atvejo nagrinėjimą, priimti sprendimus dėl individualių vaiko teisių apsaugos atvejų, organizuoti vaiko globą (rūpybą) ir laiku priimti vaiko teises ir teisėtus interesus atitinkančius sprendimus (pvz., atsiradus globos (rūpybos) pabaigos pagrindams grąžinti vaiką jo

atstovams pagal įstatymą ir pan.). Atsižvelgiant į tai, siūlytina tikslinti Įstatymo projektą įtvirtinant, kad Tarnybai turėtų būti siunčiami ne tik apeliacinės instancijos teismo nuosprendžiai, bet ir nutartys, taip pat kasacinės instancijos teismo nutartys.

2. Iš Įstatymo projekto ir jo aiškinamojo rašto nėra aišku, kokiais atvejais (koku statusu nepilnamečiui dalyvaujant baudžiamojame byloje) teismai Tarnybai turėtų pateikti galutinius sprendimus. Aiškinamajame rašte nurodoma, kad siūlomais pakeitimais siekiama užtikrinti, kad Tarnyba laiku gautų informaciją apie visus teismų nuosprendžius bylose, kuriose sprendžiamas klausimas dėl nusikalstamų veikų, padarytų vaiko atžvilgiu (nepriklausomai nuo to, ar vaikas byloje dalyvauja kaip nukentėjęsysis, liudytojas ar kitaip susijęs asmuo), tačiau tiek Įstatymo projekto tekste, tiek aiškinamajame rašte aptariant naujas teisinio reguliavimo nuostatas nurodyta, kad Įstatymo projektu siūloma aiškiai įtvirtinti teismų pareigą perduoti Tarnybai būtent nuosprendžių, kuriuose sprendžiamas klausimas dėl nusikalstamų veikų, padarytų vaiko atžvilgiu, kopijas. Atsižvelgiant į tai, kad sprendžiant vaiko atstovo pagal įstatymą atsakomybės klausimą nusikalstamų veikų prieš vaiką padarymo atveju tikslinė grupė, kurios interesų apsaugai ir gynimui reikalingas didžiausias dėmesys, yra būtent nuo tokių veikų nukentėję nepilnamečiai, Įstatymo projektu siūlytina reguliavimą sieti tik su šių asmenų interesų apsauga. Papildžius subjektų ratą nepilnamečiais liudytojais ar „kitais susijusiais asmenimis“, tiek teismai, tiek Tarnyba galėtų susidurti su neproporcingai dideliu dokumentų srautu ir iš to kylančia papildoma administracine našta, taip pat teisiniu neapibrėžtumu ir teismams galinčiu kilti neaiškumu, kokiais atvejais nuosprendžiai ar nutartys Tarnybai turėtų būti pateikiami nesant aiškiai įtvirtintos sąvokos, kas būtų laikoma „kitais susijusiais asmenimis“, taip pat kokiais atvejais ši informacija turėtų būti pateikiama, kai nepilnametis dalyvauja baudžiamajame procese kaip liudytojas.

3. Įstatymo projekte vartojama formuluotė „veikos, padarytos vaiko atstovo pagal įstatymą prieš jo vaiką“ kelia abejonių dėl jos suderinamumo su Lietuvos Respublikos baudžiamojame proceso kodekse (toliau – BPK) vartojamomis sąvokomis ir jų turiniu. Pagal BPK 53 straipsnį, atstovas pagal įstatymą yra baudžiamojame proceso dalyvis, turintis aiškiai apibrėžtą procesinį statusą, kuris įgyjamas tik pateikus atitinkamą prašymą ir priėmus ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro ar teismo procesinį sprendimą. Pagal BPK 53 straipsnio 2 dalį, atstovais pagal įstatymą gali būti nepilnamečio arba neveiksnaus įtariamojo, kaltinamojo, nuteistojo ir nukentėjusiojo tėvai, tėviai, globėjai, rūpintojai arba įstaigos, kuri globoja ar rūpinasi įtariamuoju, kaltinamuoju, nuteistuoju ar nukentėjusiuoju, įgalioti asmenys. Atstovui pagal įstatymą, pateikusiam rašytinį ar žodinį prašymą, leidžiama dalyvauti procese, kai ikiteisminio tyrimo pareigūnas, prokuroras priima dėl to nutarimą, o teismas – nutartį (BPK 53 straipsnio 3 dalis). Šiuo teisiniu reguliavimu užtikrinama, kad asmuo, dėl kurio veiksmų prieš vaiką yra vykdomas baudžiamasis procesas, toje pačioje byloje negali būti laikomas vaiko atstovu pagal įstatymą. Atsižvelgiant į tai, kad pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą (3.157, 3.272, 3.227 straipsniai) vaikų atstovais pagal įstatymą yra laikomi vaiko tėvai, globėjai, rūpintojai, tėviai, o Įstatymo projekte vartojama sąvoka faktiškai neapima visų tų asmenų, kuriuos Įstatymo projekto autorius siekia įtraukti į siūlomo reguliavimo taikymo sritį, siekiant

išvengti netikslaus sąvokos vartojimo, kuris gali lemti teisinį neapibrėžtumą, skirtingą teisės normos aiškinimą ir praktines jos taikymo problemas, Įstatymo projekte vietoje „vaiko atstovo pagal įstatymą“ sąvokos siūlytina konkrečiai nurodyti subjektus, kurių atžvilgiu būtų taikomas siūlomas reguliavimas – tėvai, įtėviai, globėjai, rūpintojai.

4. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad Įstatymo projektu siekiama teismams nustatyti pareigą perduoti Tarnybai nuosprendžius dėl nusikalstamų veikų, padarytų vaiko atžvilgiu, nedelsiant po jų priėmimo momento, nors Įstatymo projekto tekstas įpareigoja teismus galutinius teismų sprendimus Tarnybai pateikti tik jiems įsiteisėjus. Neįsiteisėjusių teismų procesinių sprendimų pateikimas Tarnybai keltų abejonių dėl tokio teisinio reguliavimo suderinamumo su nekaltumo prezumpcijos principu. Jei Tarnybai būtų pateikiami neįsiteisėję teismų sprendimai (kurie ateityje galimai galėtų būti pakeisti ar panaikinti), kurie būtų naudojami vaiko ir šeimos teisių srityje priimant sprendimus, galinčius turėti teisinių pasekmių asmeniui, kurio kaltė nėra galutinai patvirtinta, tai galėtų lemti situacijas, kai neįsiteisėjęs teismo sprendimas taptų faktiniu pagrindu kitų teisinių santykių srityje priimamiems sprendimams. Atsižvelgiant į tai, siūlytina apsiriboti tik įsiteisėjusių teismų nuosprendžių ar nutarčių pateikimu Tarnybai. Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad kasacinės instancijos teismas peržiūri tik įsiteisėjusius bendrosios kompetencijos teismų nuosprendžius ir nutartis, todėl Įstatymo projektą siūlytina tikslinti BPK 385 straipsnyje žodžio „įsiteisėjęs“ atsisakant.

5. Siekiant BPK normų sistemiškumo, būtina užtikrinti, kad Įstatymo projektu siūlomos nuostatos būtų įtvirtintos tematinio požiūriu tinkamose BPK vietose, t. y. prie nuostatų, reglamentuojančių skirtingų instancijų teismų galutinių procesinių sprendimų nuorašų įteikimo ir išsiuntimo tvarką (priklausomai nuo teismo instancijos – BPK 310, 324 ir 385 straipsniuose), taip pat kad būtų užtikrintas vartojamų sąvokų suderinamumas su BPK įtvirtintomis sąvokomis.

Ministras Pirmininkas

Teisingumo ministras